

ומשנינן: **אם כן**, שלזה לבד בא הכתוב, **נימא קרא "ביום זבחו יאכל"**, "הקריבו" למה לי למיכתב? אלא שמע מינה: **ביום שאתה זובח אתה מקריב. ביום שאי אתה זובח, אי אתה מקריב!**

ואכתי הוינן בה: **ודלמא** לכך נכתב "הקריבו" דהכי **קאמר רחמנא**: אין זמן אכילתו תלוי ביום זביחתו אלא ביום זריקתו, **דאי קריב דם האידנא, ניתאכל בשר האידנא ולמחר. אי קריב דם למחר** [ואפשר להקריבו למחר!] **ניתאכל בשר למחר וליומא אחרא?**

ומתריצין: **אם כן, נימא קרא "ביום הקריבו יאכל, "זבחו" למה לי?** אלא **שמע מינה**: ביום שאתה זובח אתה מקריבו, ביום שאי

הלא בלילה בלאו הכי אין יכול לזרוק, שכל העבודות ביום הן נעשות, ולמחר נפסל בעמוד השחר כאימורים? תשובה לדבר: באופן שאחר שקיעת החמה עלה הדם לראש המזבח ולן שם כל הלילה דלולי שנפסל מיד בשקיעת החמה לא היה נפסל בעמוד השחר למאן דאמר אין לינה מועלת בראש המזבח והיה זורקו [למחר] **שנאמר "ביום הקריבו את זבחו יאכל"**, ודרשינן: **ביום שאתה זובח אתה מקריב** [זורק את הדם], **ביום שאי אתה זובח היינו ככלות יום הזביחה אי אתה מקריב!**

והוינן בה: **האי קרא מיבעי ליה לגופיה** ללמד על זמן אכילת שלמים שהוא ביום זביחה ולמחרת!?

שאיין זה בגדר פסול לינה, אלא הגדר הוא שהדם כשהוא אחר יום השחיטה הוא פסול לזריקה, ועל כן שייך בזה לומר שהוא פסול לזריקה ולא לשפיכה, אבל אם היה זה פסול לינה בדם בשקיעת החמה לא היה מקום לחילוק זה, שהרי פסול לינה הוא לכל עבודה שהיא.

אולם החזו"א [ליקוטים א יג] נוקט שגם לשפיכה הוא נפסל בשקיעה, והוכיח כן מהגמרא לקמן [ב] שנאמר בכרייתא חילוקי דינים במחשבת הזמן בדם באימורין ובבשר, ולא נאמר חילוק בדם עצמו בין המתנות ובין השיריים, שבהם אין מתפגל אלא אם כן יחשוב לשפכם למחר.

6. הקשה **השאגת אריה** [שם] איך יתכן לומר כן, הרי אפילו אם בשקיעה אינו נפסל, מכל מקום יפסל בעלות השחר כאימורין, ואיך יזרקוהו למחר.

ותירץ שהכונה היא באופן שעלה למזבח, ולפי רבן גמליאל שאם עלה לא ירד נאמר גם

שחיטת הפסח, והרי אחר השקיעה כבר אינו ראוי להקריב הפסח.

ותירץ הגר"ח שבעצם מצד הזמן היה ראוי אז להקרבת הפסח, והוא רק פסול צדדי שקיים אז.

ויש לדון לפי מה שנתבאר לעיל שהוא רק פסול בהדם ולא בשחיטה, ואם כן הוא זמן שחיטת הפסח.

ויש מתרצים שעיקר מהות איסור זה של אכילת חמץ בער"פ, אינו מצד שהוא זמן שחיטת הפסח, אלא הגדר הוא שמזמן שחיטת הפסח כבר התחיל במקצת המועד של פסח לענין איסור אכילת חמץ, ואם כן ודאי לא שייך שאחר כך סמוך לערב יהיה נפקע דבר זה.

5. נחלקו **האחרונים** בדין זה לענין שפיכת שיריים, שהליקוטי הלכות [לעיל ל"ח] נוקט שאינו נפסל בשקיעה לשפיכת שיריים, והביא במנחת אברהם בשם הגרי"ז לבאר זאת, שמאחר וכבר נתבאר לעיל בהערה הקודמת

אתה זוכה אי אתה מקריבו!

איתמר: המחשב בשחיתת שלמים על מנת לאכול מן הבשר לאור שלישי, שזמן אכילתן שני ימים ולילה שבינתיים, וחישוב לאכול בלילה שלאחר היום השני [שלמחרתו שלישי] —

חזקיה אמר: כשר דלא הוי פיגול כחשב "חוף לזמנו". **רבי יוחנן אמר:** פסול משום פיגול.⁷

ומבארין טעמייהו: **חזקיה אמר כשר:** דהא ⁸ **לא אינתיק מזמנו לגמרי לשריפה,** שעדיין

לא הגיע זמן שריפה עד הבקר, ולפיכך לא הוי "חוף לזמנו" לענין פיגול.

רבי יוחנן אמר פסול: דהא אידחי ליה מאכילה, שכבר עבר זמן אכילה.

תו נחלקו: **האוכל** משלמים שלא פיגל בהם **לאור שלישי** — **חזקיה אמר:** פטור מכרת של נותר, **דלא אינתיק לשריפה** שחייבים לשורפו רק בבוקר של היום השלישי ועדיין אינו "נותר" אף שאסור כבר באכילה.

רבי יוחנן אמר: חייב, דהא אידחי ליה מאכילה, ומשעה שנדחה מאכילה הוי נותר.

בדס.

והחזו"א בליקוטים תירץ לפי פירוש התוס' שהנידון הוא על קודם צאת הכוכבים, ואם כן כונת הגמרא להקשות שנעמיד הפסוק באופן ששחטו קודם שקיעה וזרקו אחר שקיעה בעודו יום, והפסוק מלמדנו שלענין זמן האכילה אנו מחשיבים אחר שקיעה כיום המחרת ויהיה נאכל למחרת ועוד יום אחד שאחריו, וזה המכוון בלשון הגמרא "קריב דם למחר", שהוא כיום חדש, אבל לענין זריקה נחשב עדיין כיום.

7. במנחת אברהם ביאר שלדין פיגול במחשבת חוף לזמנו צריך שיחול אז שם נותר, ולא די במה שאינו זמן אכילה, ומשום כך שני המחלוקות של חזקיה ורבי יוחנן אחד הם, שלחזקיה מאחר ואיננו עדיין בשם נותר, אינו נעשה פיגול אפילו שאינו כבר זמן אכילה, ולרבי יוחנן שכבר חל בו דין נותר למרות שאינו בשריפה, משום כך הוא גם כן פיגול.

8. האבי עזרי [איטורי מזבח ג ח] כתב לבאר על פי מה שמבואר ביבמות [ב] שרבי יוחנן סובר שנותר בזמנו [כלומר בליל שלישי] אינו נשרף

אלא ביום, ושלא בזמנו נשרף אפילו בלילה, ונחלקו עליו שם בגמרא שלעולם אינו נשרף אלא ביום, וכן הלכה, ואם כן בדברי חזקיה כאן מבואר שבאמת בליל שלישי יש שתי הלכות שאין שורפין, האחת כמו בשאר לילות, והשניה, לפי שעדיין לא הגיע זמנו לשרף, ועדיין אינו מן הנשרפין, ורבי יוחנן סובר שזה כל הדין יום הנאמר בשריפה.

אולם באמת מוכח שגדר הדין שאין שורפין בליל שלישי לרבי יוחנן אינו אותו הגדר כמו לחזקיה, וכמו שיבואר א"ה.

והקשה **האבי עזרי** [מעשה הקרבנות ד א] מהמבואר בתוספתא [פסחים ה י] שבשר הפסח נעשה נותר בעלות השחר, והרי ביום טוב אינו נשרף, ואם כן לחזקיה היינו צריכים לומר שלא יהיה נעשה עדיין נותר, דלא אינתיק לשריפה.

ובהכרח לומר שמאחר ומצד זמן הקרבן היה טעון שריפה בבוקר, ורק מסיבה אחרת שאסור אז במלאכה איננו נשרף, משום כך הרי הוא בודאי כבר מן הנשרפין והוא בשם נותר גמור שדינו בשריפה.

אבל לרבי יוחנן, הרי מוכח ממה שאינו נשרף בליל ט"ז, שעדיין הוא נקרא נותר בזמנו שאינו

בלילה שאחריהן.

תלמוד לומר "ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי באש ישרף" ודרשינן מ"עד יום": בעוד יום הוא נאכל, ואינו נאכל לאור שלישי!

יכול ישרף מיד לאור שלישי? ודין הוא שישרף, שהרי יש זבחים נאכלין ליום אחד ויש זבחים נאכלין לשני ימים. מה זבחים הנאכלין ליום אחד תיכף לאכילה, מיד אחר זמנו שהוא בבקר, דינו בשריפה, אף זבחים הנאכלין לשני ימים תיכף לאכילה [מיד אחר יום השני, לאור שלישי] שריפה —

תלמוד לומר "ביום השלישי באש ישרף" ודרשינן: ¹⁰ ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה!

מתניתין:

הבכור, והמעשר בהמה, והפסח — קדשים קלים הם. שחיתתן בכל מקום בעזרה, ודימן

תניא כוותיה דרבי יוחנן: קדשים הנאכלין ליום אחד ⁹ מחשבין בדמן משתשקע החמה! שאם שחט ביום על מנת לזרוק דמן אחר שקיעת החמה הוי פיגול. ובבשרן ובאימוריהן לא הוי פיגול אלא אם חישב לאכול הבשר או להקטיר האימורין משיעלה עמוד השחר!

קדשים הנאכלין לשני ימים ולילה אחת מחשבין בדמן משתשקע החמה, ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר! דלענין דם ואימורים שוין קדשי קדשים וקדשים קלים, דדם ואימורין לעולם קדשי קדשים הם, ובבשרן מחשבין משתשקע החמה של שני ימים! היינו לאור יום שלישי, וכרבי יוחנן.

תנו רבנן: יכול יהיו שלמים נאכלין לאור שלישי. ודין הוא שיאכלו: שהרי מצינו זבחים הנאכלין ליום אחד וזבחים הנאכלין לשני ימים. מה זבחים הנאכלין ליום אחד נאכלין גם בלילה שאחריהן דכתיב בתורה "לא ינח ממנו עד בקר" ומשמע דכל הלילה נאכל, אף זבחים הנאכלין לשני ימים יאכלו

נשרף אלא ביום, וכמו שכתבו התוס' ביבמות שם מאחר ומחמת היום טוב הוא מנוע מלשרוף, ואם כן רואים שהגדר לרבי יוחנן שבזמנו אינו נשרף אלא ביום הוא שתחילת זמן השריפה בפועל אינו בלילה, ואף על גב שהוא כבר מהנשרפין.

9. התוס' לעיל [בעמוד א] כתבו שלפי דבריהם שם חלוק זמן "משתשקע החמה" האמור ברישא לענין דם, ובין "משתשקע החמה" האמור בבשר הנאכל לשני ימים, שלענין דם הכונה מתחילת השקיעה שאז הוא נפסל אף שהוא יום גמור

עדיין, ולענין בשר הכונה לצאת הכוכבים. ובליקוטי הלכות כתב, מה שמבואר בכרייתא שהוא נעשה פיגול [והוא הדין נותר] משתשקע החמה, הכונה היא מספק שמא לילה הוא, אבל פיגול ונותר ודאי, הוא רק בצאת הכוכבים.

10. הקשו התוס' בפסחים [ג א] אם כן למה הוצרכנו לעיל לדרוש מ"והנותר עד יום" שאינו נאכל באור לשלישי, הרי אם צריך לימוד שאינו נשרף אז, ודאי הוא שאינו נאכל בזמן זה. ותירצו שהיינו מפרשים הלימוד של "ביום

יש תנאים הסוברים שדם מעשר ודם פסח דינם בשפיכה ולא בזריקה, וההבדל בין שפיכה לזריקה הוא בכך שזריקה נעשית מרחוק, שזורק הכהן מרחוק, מהכלי למזבח. ושפיכה היא מקרוב ובנחת, שעומד הכהן על היסוד, ומקרב את הכלי לכותל המזבח, ושופך.

אמר רב חסדא: רבי יוסי הגלילי היא. דתניא: רבי יוסי הגלילי אומר: נאמר בבכור "את דמם תזרק... ואת חלבם תקטיר" ודייקין: "חלבו" לא נאמר אלא "חלבם". "דמו" לא נאמר אלא "דמם". ולמה כתב בלשון רבים? אלא לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורים לגבי מזבח! שלא נתפרש במעשר ופסח דין מתן הדם והקטרת אימורים. ומדיליף להו מבכור, דינם בזריקה כבכור [והתנאים דסבירא להו דמעשר ופסח בשפיכה למדים מקרא אחרינא את דין מתן הדמים בהם].

תו הוינן בה: מתן דמים כנגד היסוד האמור במשנתנו בבכור ומעשר ופסח, מנא לן? ומשנינן: אמר רבי אלעזר: אתיא בגזירה

טעון מתנה אחת בקיר המזבח, ¹¹ ובלבד שיתן כנגד היסוד, באותן צדדים שיש תחתם יסוד, ולמעט מזרח ודרום.

שינה הכתוב באכילתן של קרבנות אלו אף על פי שהשוה אותם למתן דמים:

הבכור נאכל לכהנים. והמעשר לכל אדם. ונאכלין בכל העיר, בכל מאכל. לשני ימים ולילה אחד.

הפסח אינו נאכל אלא בלילה הראשון של פסח. ואינו נאכל אלא עד הצות. ¹² ואינו נאכל אלא למנויו, לאלה שנמנו בדמי לקיחתו. ואינו נאכל אלא צלי [ראה רש"ש למה נשמט שהפסח נאכל בכל העיר].

גמרא:

והוינן בה: מאי מי הוא תנא דמתניתין דסבירא ליה מעשר ופסח בזריקה ולא בשפיכה, שהרי השוה אותם לבכור במתן דמים, ובבכור נאמר "ואת דמם תזרוק"?!

שנתן מתנה אחת בקרן זוית דוקא. וביאר בזבחי אפרים [לעיל נג] שמקור דברי הרמב"ם הוא ממה שנתבאר לקמן בגמרא שלומדים בכור מעולה שטעון יסוד בזריקה, ואם כן לומדים גם כן שטעון מתנה בקרן זוית. אולם לכאורה מלשון רש"י שכתב כאן "כנגד היסוד, במקום שיש יסוד תחתיו, למעוטי מזרח ודרום", משמע שאפשר ליתן בכל מקום ולא רק בזוית, ממה שלא כתב "למעוטי מזרחית דרומית".

12. רש"י כתב "שנמנו בדמי לקיחתו", ודקדק

אתה שורפו" על לילה שאחר שלישי, וכתב הר"י קורקוס [פסולי המוקדשין יט ה] שמכאן המקור לדין זה שנותר אינו נשרף אלא ביום גם לאחר זמנו, שהרי ליל שלישי הוא כבר אחר שחל בו דין שריפה ביום השלישי, ומכל מקום היינו אומרים שאינו נשרף אז. אולם כבר תמהו האחרונים [שער המלך ועוד] שבאמת הוא סוגיא מפורשת ביבמות [ב], שדורשים מ"והנותר" שאפילו שלא בזמנו אינו נשרף אלא ביום.

11. שיטת הרמב"ם [מעשה הקרבנות ה ז]